

Kohtuasi C-199/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõike 1 alusel****Saabumise kuupäev:**

30. märts 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Bundesfinanzgericht (Austria föderaalne maksukohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

19. märts 2021

Kaebaja:

DN

Vastustaja:

Finanzamt Österreich

Põhikohtuasja ese

Töötajate vaba liikumine – Pereküsitised – Pensionite saamise alusel omandatavad õigused – Pensioni suhtes pädev liikmesriik – Tagasinõudmine – Pädev liikmesriik – Diferentseeritud lisahüvitis

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Liidu õiguse tõlgendamine, ELTL artikkel 267

Eelotsuse küsimused**Esimene küsimus**, mis esitatakse koos teise küsimusega

Kas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1, ja parandus ELT 2004, L 200, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta

määrusega (EL) nr 465/2012 (ELT 2012, L 149, lk 4), (edaspidi „määrus nr 883/2004“) artikli 67 teises lauses sisalduvat väljendit „pensioni suhtes pädev liikmesriik“ tuleb tõlgendada nii, et selle all on mõeldud iga liikmesriiki, kes varem oli töökohariigina pädev andma perehüvitisi ja nüüd on kohustatud maksma vanaduspensioni, kuna töötaja on tema territooriumil kasutanud õigust vabalt liikuda?

Teine küsimus

Kas määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti b alapunktis ii sisalduvat väljendit „pensionite saamise alusel saadavad õigused“ tuleb tõlgendada nii, et õigus perehüvitisele omandati pensioni saamise alusel ka juhul, kui esiteks liidu õiguse VÕI liikmesriigi õiguse sätteid näevad perehüvitise andmise tingimusena ette pensioni saamise ja teiseks on pensioni saamise tingimus lisaks ka tegelikult faktiliselt täidetud, millest tulenevalt ei ole „pelk pensioni saamine“ hõlmatud määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti b alapunktiga ii ja asjaomane liikmesriik ei ole liidu õiguse kohaselt „pensioni suhtes pädev liikmesriik“?

Kolmas küsimus, mis esitatakse alternatiivina esimesele ja teisele küsimusele juhuks, kui mõiste „pensioni suhtes pädev liikmesriik“ tõlgendamiseks on piisav mis tahes pensioni saamine:

Kas juhul, kui isik saab vanaduspensioni, mille saamise õigus tuleneb võõrtöötajaid käsitlevate määruste kohaldamisest või eelnevast töötamisest liikmesriigis ajavahemikul, mil ainult elukohariik või kumbki asjaomane riik ei olnud Euroopa Liidu ega Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriik, tuleb Euroopa Kohtu 12. juuni 1980. aasta otsusest Laterza (733/79) lähtudes mõista määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 2 teise lause teises pooles sisalduvat väljendit „seda summat ületava summa puhul antakse vajadusel diferentseeritud lisahüvitist“ nii, et liidu õigusega nähakse ka pensioni saamise korral ette perehüvitis suurimas võimalikus summas?

Neljas küsimus

Kas määruse nr 987/2009¹ artikli 60 lõike 1 kolmandat lauset tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus 1967. aasta perehüvitiste seaduse (Familienlastenausgleichsgesetz, FLAG 1967) § 2 lõige 5, mille alusel on lahutuse korral peretoetuse ja maksusoodustuse vormis lapsetoetuse saamise õigus majapidamist juhtinud vanemal niikaua, kuni täisealine ja õppiv laps elab tema leibkonnas, kuid kes ei esitanud asjaomast taotlust elukohariigis ega pensioni suhtes pädevas liikmesriigis, mille tulemusel saab teine vanem, kelle elukoht on Austrias, kes on pensionär ja kes last tegelikult ülal peab, taotleda vahetult määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 1 kolmandale lausele tuginedes peretoetust ja

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1; edaspidi „määrus nr 987/2009“).

maksusoodustuse vormis lapsetoetust selle liikmesriigi asutuselt, kelle õigusnormid kuuluvad esmajärjekorras kohaldamisele?

Viies küsimus, mis esitatakse koos neljanda küsimusega

Kas määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 1 kolmandat lauset tuleb lisaks tõlgendada nii, et selleks, et liidus töötanud töötaja saaks perehüvitist käsitlevas menetluses menetlusosalise staatuse, on nõutav, et ta tagab põhiosas ülalpidamise määruse nr 883/2004 artikli 1 punkti i alapunkti 3 tähenduses?

Kuues küsimus

Kas määruse nr 987/2009 artiklis 60 liikmesriikide dialoogi vormis tehtava koostöö kohta sätestatud tuleb tõlgendada nii, et asjaomaste liikmesriikide asutused peavad seda korda lisaks perehüvitiste andmisele järgima ka perehüvitiste tagasinõudmisel?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord

Viidatud liikmesriigi õigusnormid

1967. aasta perehüvitiste seadus (Familienlastenausgleichsgesetz 1967, edaspidi „FLAG 1967“), §-d 2, 2a, 10 ja 26

FLAG 1967 § 2 lõike 2 kohaselt on sama seaduse lõikes 1 nimetatud lapse eest peretoetuse saamise õigus isikul, kelle leibkonnas laps elab. Isikul, kelle leibkonnas laps ei ela, aga kes katab põhiosas lapse ülalpidamiskulud, on peretoetuse saamise õigus juhul, kui sama sätte esimese lause kohaselt pole sellist õigust ühelgi muul isikul.

FLAG 1967 § 2 lõike 5 punkt a on sõnastatud järgmiselt:

„Laps elab isiku leibkonnas, kui ta ühises majapidamises jagab selle isikuga eluaset. Leibkonda kuulumine ei lõppe,

– kui laps viibib vaid ajutiselt väljaspool ühist eluaset.

Laps elab mõlema vanema leibkonnas, kui vanematel on ühine leibkond, kus elab ka laps.“

FLAG 1967 § 2a on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Kui laps elab vanemate ühises leibkonnas, on peretoetuse saamise eelisõigus teise vanema ees sellel vanemal, kes peamiselt majapidamist juhib. Eeldatakse, et majapidamist juhib peamiselt ema, kuni pole tõestatud vastupidist.

(2) Lõikes 1 nimetatud juhul võib vanem oma eelisõigusest teise vanema kasuks loobuda. Loobumisavalduse saab esitada ka tagasiulatuvalt, aga ainult ajavahemiku kohta, mille eest peretoetust pole veel antud. Loobumisavalduse saab tagasi võtta.“

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Finanzamt Österreich (Austria maksuamet, edaspidi „vastustaja“) nõuab kaebajalt tagasi tema täisealise lapse eest ajavahemikul 2013. aasta jaanuarist kuni augustini makstud peretoetust.
- 2 Kaebaja, kes on pärit Poolast, on alates 1989. aastast töötanud Austrias. Alguses töötas ta kolme nädala kaupa Austrias ja veetis siis nädala oma pere juures Poolas. Alates 1992. aastast viibis ta Poolas ainult aeg-ajalt. Tal on alates 2001. aastast Austria kodakondsus ja tema ainus elukoht on Austrias. Tema naine ja tütar elavad Poolas, neil on Poola kodakondsus. Kaebaja on alates 2011. aasta juulist Poola kodanikust abikaasast lahutatud. Enne Austrias töötamise alustamist töötas kaebaja kuni 1988. aasta lõpuni Poolas.
- 3 Austria peretoetus maksti alati kaebajale, kes edastas selle tütrele. Tütre emalt ei nõutud loobumisavaldust. Vastustaja lähtus toetuse andmisel sellest, et Austrial on esmane pädevus, kuna kaebaja töötas Austrias.
- 4 Alates 2011. aasta novembrist saab kaebaja Austrias ja Poolas vanaduspensioni. Sellele tuginedes nõuab vastustaja Austria peretoetuse ja maksusoodustuse vormis lapsetoetuse tagasimaksmist. Poolas pensioni saamise tõttu pole Austria liidu õiguse kohaselt pädev liikmesriik ja Austria puhul ei teki ka määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 2 kohast diferentseeritud lisahüvitise andmise kohustust.
- 5 Tütar tegeles 2013. aastal Poolas õpingutega. 2013. aastal ületas sissetulek Poolas kehtestatud piirmäärat 539 Poola zlotti isiku kohta, mistõttu ei tekkinud õigust saada sealseid perehüvitisi. Kaebaja ega lapse ema ei saanud Poola perehüvitisi.

Eelotsusetaotluse põhjenduse lühikokkuvõte

- 6 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib esimese ja teise küsimuse kohta, et peretoetust käsitlevate õigusaktide kohaselt on Austria riigisisese õigusest tulenevalt elukohariik. Töötamine ega pensioni saamine ei ole peretoetuse andmise tingimused. Seega saab Austria osutada töökohariigiks või pensioni suhtes pädevaks liikmesriigiks ainult liidu õiguse alusel. Pensioni suhtes pädeva

liikmesriigi määramiseks kehtestab määruse nr 883/2004 artikli 67 teine lause autonoomse ja ammendava korra. Kuivõrd kaebaja töötas, kasutades alates 1. maist 2004 töötajate õigust vabalt liikuda, ja saab sel alusel alates 2011. aasta novembrist Austria pensioni, mis on määruse nr 883/2004 artiklite 67 ja 68 kohaselt perehüvitise saamise õiguse tingimus, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et liidu õiguse kohaselt on pensioni suhtes pädev liikmesriik Austria, kes on järelikult [ka peretoetuse suhtes] pädev liikmesriik.

- 7 Määruse nr 883/2004 artikli 67 kohaselt saab ainult üks liikmesriik olla pädev liikmesriik. Kuna kaebaja saab pensioni Austrias ja Poolas, siis tuleb pädev liikmesriik välja selgitada täiendava tingimuse alusel. Määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkti b alapunkt ii viitab „pensionite saamise alusel saadavatele õigustele“. Erinevalt vastustaja arusaamast on Austria niisiis igal juhul pädev liikmesriik, aga küsimus on selles, kas pädevus on esmane või teisene.
- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et kahe liikmesriigi prioriteetsusjärjekorra ümberpöörämist reguleeris juba määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikkel 76. Asjaomast sätet on hiljem korduvalt muudetud. Selles nimetatakse õiguse peatamist (saksa keeles algses tekstis *Aussetzung*, viimati kehtinud redaktsioonis *Ruhen*).
- 9 Liidu õiguse järgi on kõik liikmesriigid, kes on mõnes olukordadest, mis kuulub määruse nr 883/2004 kohaldamisalasse, töökohariigid. Mõni liikmesriik on töökohariik aga juba riigisisese õiguse kohaselt, sest seal kehtib perehüvitise saamiseks lisaks riigis elamise nõudele ka seal tegelikult töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise nõue. Uuemas õiguskirjanduses on nende liikmesriikide kohta kasutatud väljendit „töökohariik riigisisese õiguse alusel“, et eristada seda „töökohariigist liidu õiguse alusel“ määruse nr 883/2004 artikli 67 tähenduses.
- 10 Kõik määruse nr 1408/71 artikli 76 eespool nimetatud redaktsioonid näevad ühtviisi ette, et kui elukohariik oli riigisisese õiguse alusel ka töökohariik, siis jääb ta prioriteetsusjärjekorras ettepoole määruse nr 1408/71 artikli 73 kohaselt pädevast töökohariigist. Liidu õiguses nähti sõnaselgelt ette, et elukohariik on esmase pädevusega liikmesriik ja teisese pädevusega töökohariigi õiguse alusel perehüvitise saamise õigus peatus täielikult või kuni teatava piirsumma täitumiseni. Euroopa Kohus on kohtupraktika kujunemise käigus selgitanud, et õiguse peatumist määruse nr 1408/71 artikli 76 alusel ei tule mõista absoluutsena, ja on sidunud juba selle määruse kohaldamisalal mõlemad liikmesriigid omavahel nii, et diferentseeritud lisahüvitist on vajaduse korral kohustatud maksma teisese pädevusega liikmesriik.
- 11 Sellega seoses on asjakohane viidata Euroopa Kohtu otsusele Slanina, C-363/08. R. Slanina kolis pärast lahutust koos tütreaga Austriast Kreekasse. Lapse isa töötas endiselt Austrias. Austria oli seega „töökohariik liidu õiguse alusel“. R. Slanina Kreekas ei töötanud, mistõttu oli Kreeka üksnes elukohariik. Niisiis oli esmajärjekorras Austria kohustatud maksma perehüvitist. Kui R. Slanina oleks

- alustanud töötamist või tegutsemist füüsilisest isikust ettevõtjana Kreekas, mis Kreeka õiguse kohaselt annab seal perehüvitise saamise õiguse, siis oleks esmane pädevus läinud üle Kreekale („töökohariik riigisisese õiguse alusel“) ja Austria perehüvitise saamise õigus oleks peatunud Kreeka õiguses ette nähtud summa ulatuses.
- 12 Kuna mõlemad liikmesriigid peavad töötamise või füüsilisest isikust ettevõtjana tegutsemise korral tagama perehüvitise suurimas võimalikus summas, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et sama peab kehtima ka pensioni saamisel. Määrus nr 883/2004 koordineerib liikmesriikide tegevust erinevates olukordades seeläbi, et liigitab asjaomased liikmesriigid ja seab nad hierarhiasse, määrates prioriteetsusjärjekorra, et tagada ühine kohustus anda perehüvitisi suurimas võimalikus summas. Pensioniasjades tuleneb asjaomaste liikmesriikide ühine kohustus Euroopa Kohtu praktikast, eelkõige kohtuasjast *Laterza* (C-733/79).
  - 13 Euroopa Liidu vastastikuse sotsiaalkaitsealase infosüsteemi (MISSOC) andmetel on alaline elukoht Poolas perehüvitise saamise ainus tingimus. Töötamine või tegutsemine füüsilisest isikust ettevõtjana ei ole nõutav. Poola õiguse alusel tuleks Poola seega liigitada elukohariigiks. Austria seevastu oleks pensioni suhtes pädev liikmesriik. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul tulevad seega erinevatel alustel kõne alla mitme liikmesriigi hüvitised, mistõttu on kohaldatav määruse nr 883/2004 artikli 68 lõike 1 punkt a. Seega on Austria pensioni suhtes esmase pädevusega liikmesriik ja on kohustatud andma vähendamata hüvitist.
  - 14 Vastustaja liigitas aga nii Austria kui ka Poola pensioni suhtes pädevateks liikmesriikideks ja prioriteetsusjärjekorras samaväärseteks, mistõttu oleks hüvitise andmise kohustus Poolal kui tütre elukohariigil. Kuna sissetuleku piirmäärat ületamise tõttu Poolas hüvitise saamise õigus puudub, siis leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et Austria kohustus maksta diferentseeritud lisahüvitist ei muutu ja ta peab hüvitist maksma nagu esmase pädevusega liikmesriik.
  - 15 Kolmas küsimus esitatakse alternatiivina esimesele ja teisele küsimusele, sest selle kohta on Austria kohtupraktika lahknev.
  - 16 Neljanda ja viienda küsimuse kohta märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et liidu õiguse kohaselt moodustavad Austria asjassepuutuvad õigusnormid (esmase või teisesena) kohaldatava õiguse. FLAG 1967 § 2 lõike 2 kohaselt on hüvitise saamise eelisõigus isikul, kelle leibkonnas laps elab. FLAG 1967 § 2a ei ole käesoleval juhul asjakohane, sest vanematel pole ühist leibkonda. Austria õiguse kohaselt on taotluse esitamise õigus Poolas elaval emal. Vastustaja märkis tagasinõudmise alternatiivse põhjendusena, et Austria õiguse kohaselt oleks peretoetuse saamise õigus emal. Austria õiguse alusel tuleb alusetult makstud peretoetus tagasi nõuda isikult, kellel selle saamise õigus puudus, mistõttu peaks kaebaja saadud summad tagasi maksma ja Poolas elav ema peaks ise esitama peretoetuse taotluse. Kuid 2013. aasta eest ta seda enam ei saaks, sest taotluse esitamise tähtaeg on möödunud.

- 17 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib teada, kas põhikohtuasja asjaoludel on täidetud määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 1 kolmanda lause tingimus, sest kui ema, kellel Austria õiguse kohaselt oli taotluse esitamise õigus, seda õigust ei kasutanud, peab Austria asutus igal juhul arvesse võtma kaebaja kui teise vanema esitatud taotlust. Liidu õiguse põhjal kuuluvad Austria asjaomased sätted põhimõtteliselt kohaldamisele, aga teatava erandiga, juhul kui FLAG 1967 § 2 lõige 2 tuleb jätta määruse nr 987/2009 artikli 60 lõike 1 kolmanda lause esimese tõttu kohaldamata. Kaebaja saaks sellisel juhul taotleda menetlusosalise staatust vahetult liidu õiguse alusel ja sellega oleks tagatud ka lapse õigus hüvitisele. Peale selle tekib küsimus, kas kaebaja menetlusosalise staatus eeldab, et kaebaja tagab põhiosas lapse ülalpidamise (nagu see on käesoleval juhul).
- 18 Kuuenda küsimuse kohta tuleb märkida, et võõrtöötajatele suurimate võimalike perehüvitiste tagamiseks peavad mõlemad liikmesriigid tegema dialoogi vormis koostööd ja vajaduse korral andma diferentseeritud lisahüvitist. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas selline dialoog on möödapääsmatu ka perehüvitise tagasinõudmise puhul, sest selles menetluses (*actus contrarius* hüvitise andmise suhtes) kehtivad samad õigused ja kohustused.

TÖÖDOKUMENT